אימתי ובמה. אימתי כגון במתניתין דהכא לו במה דברים אמורים: **גברא אגברא.** דרבי יהושע בן לוי אדרבי בר חמא רמי בר חמא סבר אימתי דרבי יהודה לחלוק בא: **הכא דרבי יהודה היא משום רבי טרפון.** לעולם אימתי לפרש הוא ורבנן דמתניתין לא פליגי עליה ומתניתא דקתני בין שיש לו כו' דמשמע טעמא משום אסמכתא ר' יהודה גופיה אדאמרה משמיה דרבי טרפון ופליג אדרבנן דמתניתין דטעמייהו משום ייאוש ובמתניתין ר' יהודה מילתייהו דרבנן קא מפרש: **אין אחד מהן נזיר.** שניס יושבין ואחד עובר זה אומר פלוני העובר נזיר הוא וזה אומר אינו נזיר ואמר אחד הריני נזיר אם כמותו הוא שהוא נזיר וחבירו אומר הריני נזיר אם כמותו הוא שאינו נזיר ושניהם מתכוונין לנזירות ונמצא כאחד מהם ואמר רבי טרפון אין אחד מהן נזיר שעל הספק אמר דבריו תחילה ואין זו הפלגה דכי יפלגו אינם (ויקרא כז) יפרש משמע. אלמא לר' טרפון דכי תני תנאה במידי דלאו בידיה ולא ידע לה אפילו הכי הוא אסמכתא ולא אמרינן מספיקא גמר ומקני: **לוה בריביתא פסול לעדות.** דקיי"ל (ב"מ דף עה:) המלוה והלוה עוברין בלא תעשה וכיון דחימוד ממון מעבירו על דת הוה לי' כרשע דחמס דעובר נמי על לא תעשה מפני חימוד ממון: **מלוה הבאה בריביתא.** ומשמע אתרוייהו: **בר ביניתוס אוזיף.** הלוה: **והוה ליה.** האי סהדא רשע דהא אודי דלווה בריבית: **רבא לטעמיה.** בפ"ק דאין אדם מוסיף עצמו כו' אינו יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה ואדם קרוב אצל עצמו: **רבי מזייה ועופריה.** הגדיל שערו וליפורניו לגוול עצמו לעשות תשובה: **אאין מכירין אותו.** דתשובה דהתם לאו מיעברומי הוא: **ויחזיר אבידה.** אם ימצא אבידת חבירו דכיון דמחזיר אבידה הוא ולאי הדר ביה מממדת ממון: **אם הקדמיה יונך ליון.** ליוני אתן לך כך וכך: **אזל.** אשתליו"ן מלומד להכיא יוניס ממקומן לבית בעלים על כרחן ויש בהן גזל: **מפני דרכי שלום בעלמא.** דתניא (חולין דף קלט:ח) יוני שובך ויוני עלייה יש בהן גזל מפני דרכי שלום ולא גזל גמור דלא זכה בהן בעל השובך דממילא קאתו ורכו להתם וגמרא דהשואל (ב"מ דף קב.) גרס לה: **פגע פולה בדעת עצמו.** דהוא אסמכתא והדר תנא דמולה בדעת יונו: קים

דאמר התם האי מאן דמקבל זוזי מחבריה למזבן ליה חמרא ופשע ולא זבן משלם כדאזיל אפרוותא דזוגשפוטו וקאמר התם דאסמכתא היא כו' עד דמקשה הש"ס מאי שנא מאם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא ומשני התם גבי אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא משום דהוי בידו לא הוא אסמכתא אלמא דלא הוא בידו הוי טפי אסמכתא ממה שהוא בידו על כן נראה לר"ת לפרש הכי כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא דלא הוא אסמכתא אלא היכא שאין יכול להרויח כגון משלים שטרו וכו' דגע פשוט (ב"ב דף קפח.) אבל הכא לא הוא אסמכתא משום דכיון דשניס הם כל אחד ואחד מקני לחבריה מגו דאי מרווח בעי אימו למקני בההיא הנאה גמר ומקני לחבריה ולפי זה כל שידוכין לא הוא אסמכתא משום דכל חד וחד בעי למקני גמר נמי ומקני ומיהו קשה על פי' ר"ת שהרי בפרק האבד (ב"מ דף מח: ושם) אמרינן הנותן עירבון לחבירו ואמר לו אם אני חוזר בי עירבוני מחול לך והלה אומר אם אני חוזר בי אכפול לך ערבונך נתקיימו התנאים דברי רבי יוסי ומסיק התם לבסוף אלינא דר' יהודה דהוא אסמכתא ולא קנא אלמא אפי' בשניס חשיב אסמכתא ולא אמרינן מגו [ח]דאי בעי קנין העירבון אם חבירו חוזר בו מקנה נמי כנגד העירבון לחבירו כשהוא חוזר בו ועוד משמע לקמן גבי ליכותות דמפריחי יוניס דהיכא שהוא סבור דבידו להרויח הוא אסמכתא בעלמא טפי כדפירש רש"י על כן נראה לר"י עיקר כפירוש רש"י ואי קשיא לו מההיא דאיזהו נשך כדפירש לעיל מדין הכי שאני התם דוראי דבר שהוא בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא דהתם בידו לעשות ולא גזיס נמי שקובר הוא שכך הפסיד חבירו אם לא ישלים תנאו כמו אם ישלם במיטבא ובהיא ודאי גמר ומקני ולא חשיב אסמכתא ואומר נלבו עלי לשלם ודאי מן הדין מה שבידי לעשות ולא עשיתי אבל היכא דגזיס אע"ג דהוי בידו ממש לגמרי כגון אם אוביר ולא אעביד אשלם אלפא זוזי מכל מקום כיון דגזיס ודאי הוי גוזמא דמתנה לשלם אלף זוז בשביל קרקע אחת ודאי חשיב אסמכתא ומיהו קשה דהכא משמע דדבר לא הוי בידו לאו אסמכתא הוא כגון משחק בקוביא דהכא ואע"ג דגזיס ומאי שנא מההיא דחמרא דזוגשפוטו דמשבינן אסמכתא מהאי טעמא ומכ"מ לא קשיא מידי דהתם ודאי הוא אסמכתא משום שזה קומץ עליו משום דהוי דבר שבידו שמוצאין יין למכור ונראה כאסמכתא קנת אע"ג דלא גזיס דשמא לא ירצו אחרים למכור לו והלכך אע"ג דלא גזיס כיון דלאו בידו הוא לגמרי לא גמר ומקני לחבריה אבל הכא גבי משחק בקוביא דלאו בידו הוא כלל אע"ג דגזיס בתנאי שחוק שלו מ"מ גמר ומקני דכיון שהוא יודע שאין בידו להרויח וידוע הוא שאחד מהם ירויח ודאי לא נתכוון להסמיך חבירו על דבר שאינו אלא גמר ומקנה לכך כי האי גוונא ודאי לאו אסמכתא היא אבל הא דאשלם אלפא זוזי דגזיס הם שהוא סבור ודאי שיעבדנה ועוד שבידו הוא ומשום הכי פסק דמשחק בקוביא כבר לעדות דפסקינן כר' יהודה לקמן דכיון שיש לו אומנות אלא הוא כבר והא דפסקינן דמשחק בקוביא לאותו שירויח כדי לקנות המעות אשר עליו אבל המשחקים באמנה אפילו הכנו לא מהני אם לא הכנו בב"ד תשוב כדאי' בנדרים (דף מז:): **ההיא** ר' יהודה משום ר' טרפון. דאמר לא נתנה נזירות אלא להפלאה פ"ה אלמא כיון דמספקא ליה אי הוי נזיר אי לא מספיקא לא משעביד נפשיה הכא נמי מספיקא לא גמר ומקני והקשה הריב"ן מאי מדמה קנין לנזירות שאני נזירות דגלי קרא דכתיב כי יפליא וי"ל דמ"מ גילף מיניה בעלמא ור"י פי' דמ"מ מייתי שפיר ואין להקשות שאני הכא דגלי קרא משום דהא לא מפרש בקרא מאי היא הפלאה אלא גלי לן קרא דבעינן הפלאה ולא ידעינן מה היא הפלאה אלא תימי לן מסברא מה היא הפלאה והיינו דקאמר הכא דבי יהודה היא דאמר משום רבי טרפון דכיון דלא חשיב ליה הפלאה א"כ ש"מ דעל כרחיך הוא דאמר לעיל בכי האי גוונא אסמכתא היא דאי אסמכתא היא מילתא דלא ידע אם כן הוא נמי הך הפלאה אע"ג דלא ידע ומדקאמר ר' יהודה לעולם אין אחד מהם נזיר וכו' מכלל דלא הוי הפלאה כי האי גוונא אם כן ש"מ לעיל דהוי אסמכתא כי האי גוונא וקרא דכי יפליא איצטריך משום דידות נזירות כנזירות הלכך אי לאו קרא דכי יפליא הייתי מרבה גם זו לידות נזירות דלא גרע מהם ומשום הכי איצטריך כי יפליא לומר דלא חשיב כידות:

אימתי [ו]ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים [ז]רבי יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ודכולי עלמא אימתי לפרש הוא [ח]גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומר סבר לא פליגי ולא פליגי והתניא [ט]בין שיש לו אומנות שלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול ההיא רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתניא [י]רבי יהודה אומר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה: מלוה ברבית: אמר רבא [יא]לוה ברבית פסול לעדות והאנן תנן מלוה ברבית מלוה הבאה ברבית בר ביניתוס אסהידו ביה תרי סהדי חד אמר קמי דידי אוזיף בריביתא וחד אמר לדידי אוזפי בריביתא [יב]פסליה רבא לבר ביניתוס והא רבא הוא דאמר לוה ברבית פסול לעדות והוה ליה רשע והתורה אמרה [יג]אל תשת רשע עד רבא [יד]לטעמיה [טו]דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפתא מתותי ידיה [טז]פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזיה וטופריה סבר רב נחמן לאכשוריה א"ל רבא דילמא איערומי קא מערים אלא מאי תקנתיה כדרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין [יז]החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו: ומפריחי יונים: מאי מפריחי יונים הכא תרגומה אי תקדמיה יונך ליון רבי חמא בר אושעיא אמר [יח]ארא מאן דאמר אי תקדמיה יונך ליון מ"ט לא אמר ארא אמר לך ארא מפני דרכי שלום בעלמא ומאן דאמר ארא מאי טעמא לא אמר אי תקדמיה יונך ליון אמר לך היינו משחק בקוביא ואידך תנא תולה בדעת עצמו ותנא תולה בדעת יונו [יט]וצריכא דאי תנא תולה בדעת עצמו התם הוא דלא גמר ומקני דאמר

מסורת הש"ס

א) [ל"ל ובמה במתניתין עי' תוס' עירובין פח: ד"ה ה"ג ותוס' חולין פח. ד"ה רבנן ותוס' גיטין ז: ד"ה אמר ר"י ותוספות מנחות מח. סד"ה בשבע], ב) [עירובין פכ.], ג) [לעיל ו. תענית ד: וש"נ], ד) [תוספתא פ"ה עירובין סה ע"ס], ה) עירובין פכ. תגיגה י. מיר לד. ודף סב. נדרים יט: כח., ו) [לעיל ט: וש"נ], ז) [ל"ל שמתיה כך גרסת הכ"מ בפ"ו מהל' מ"מ דין יד אהא שכ' הרמב"ם אות יט עכת"ה שיגא טריפה מתחת ידו ע"ס ודע שכן איתא נמי בדב אלפס שמתיה רב נחמן ועברי' והנה בהרא"ש פ' ט אותא שמע ר"נ וכו' ועיתות הדפוס שם ול"ל שמתיה ר"ל ועבריה], ח) [ל"ל חולין קמח:], ט) [ל"ל דנעי'], י) ס"א מכל מקום.

תורה אור השלם

1. לא תִשָּׂא שֵׁמַע שָׁוְא אַל תָּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לִהְיוֹת עֵד חָמָס:

שמות כג א

גליון הש"ס

גמ' **וצריכא** וכו' **התם הוא דלא** נמר ומקני. לפ"ז ל"ל דהך מ"ד ס"ל כרמב"ם דלעיל דאמתי דל"י לחלוק וס"ל לת"ק דפסולין משום דהוי אסמכתא ולא גמר ומקני. אבל קשה לי מנ"ל להגמרא לומר כך דס"ל דלא כריב"ל ור"י דס"ל אימתי לפרש הא י"ל הגריבומא בהיפוך על הכסבר דבמתני' קתני דעוקפים ביטוני של עולם כסר דאסמכתא קני ולזה אי מני משחק בקוביא ס"ל דזהו לא הוי אסמכתא דאין בידו כלל וגמר ומקני אבל מפריחי יוניס דאמר בנקבא חנא מלתא הוי אסמכתא ואי תנא מפריחי יוניס ס"ל דמשחקי בקוביא דאמר קיס לי בנפשאי והוי אסמכתא. אמר זה ראיתי במי הרי"ן דכתב דמש"ה אזלא סוגיא זו כרמי בר חמא משום דלהך מ"ד דמפריחי יוניס ודאי קאי לרמב"ם דאי בעיא ליה כר"ש משום דאין עוקקין ביטוני של עולם הייט משחק בקוביא ותמי ל"ל אבל לענ"ד קשה כנ"ל דהא מ"מ הגריבומא בהך גופא דעוקפים ביטוני של עולם דכסר ולא מפסקי משום אסמכתא:

לעזי רש"י

אשתליו"ן [אישטלו"ן]. עוף פיתיון.

מוסף רש"י

לעולם אין אחד מהן נזיר. שניס שהיו יושבין ובא אחד לפניהם ואמר אחד הריני נזיר זאת הבא אלינו נזיר הוא, ואחרו אמר הריני נזיר שאינו נזיר, ונכנסוף נמצא כאחד מהן, אין אחד מהן נזיר, לפי שלא ניתנה נזירות להיות נזיר בהפלאה ובספק אלא בהפלאה ודאית מפורשת (חגיגה י. וכעי"ז ערובין פב. ונדרים יט:) דלא אמרה דעתייהו אמרה לשם נזירות אלא תנו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר (נדרים כא.). **אדם קרוב אצל עצמו.** אין אדם נפסל לעדות בהודאת פיו, דאדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע, כלומר על עדות עצמו אינו עשוי לשום עצמו רשע, שהרי תורה פסלה קרוב לעדות (לעיל ט:). **ואין אדם משים עצמו רשע.** אין אדם מושם את עדותו עדות אצל עצמו ליעשות רשע, והא דקי"ל הודאת פיו כמאה עדים דמי, הני מילי לממונא, אבל לקנסא ולעונש מלקות וליפסל לא (יבמות כה.).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"י מהלכות עדות הלכה ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סעיף י:

יח ב ג מיי' שם פי"ב הלכה כ סמג שם טוש"ע שם סעיף כה:

יט ד מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף לד וטוש"ע י"ד סי' קיט סעי' טו וסעי' יח בהג"ה:

כ ה מיי' שם פ"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעיף טז ועיין כב"מ:

רבינו חננאל

אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים כו' ושנינן גברא אגברא קרמית כלומר מדברי ר' יהושע ור' יוחנן אחה מקשי על רמי בר חמא הני סברי דאימתי לפרש ורמי סבר אימתי נמי לחלוק הוא והתניא בהדיא דר' יהודה חולק על החכמים דתניא ר' יהודה אומר בזמן שיש להן אומנות אחרת הרי אלו כשרין. חזרו בהן הרי אלו כשרין ותכ"א בין שאין להן אומנות אלא היא ובין שיש להן אומנות שלא היא פסולין ושנינו ההיא דקתני ותכ"א אינן החכמים השנויין במשנתנו אלא ר' טרפון היא. ור' יהודה הוא ששונה אותו בלשון חכמים לפי שהוא אית ליה האי סברא דתניא ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה אבל ר' יהודה דמתני' מפרש דברי חכמים הוא וגרסינן בעירובין סוף פרק חלון שבין ב' חצרות אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יהודה דאמר בר"א בעירובי תחומין כו' ואקשינן עליה הלכתא מכלל דפליגי והאמר ריב"ל כל מקום שאמר ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ומהדרינן ולא פליגי והאמר רב חסדא חולקין עליו חבריו על ר' יהודה ואמרינן גברא אגברא קא רמית כלומר מדברי רב חסדא תדחה דברי ר' יהושע ושקלו וטרו בה ומקשו ואימתי לפרש הוא והתנן אלו הן הפסולין המשחק בקוביא. א"ר יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא אבל יש לו אומנות שלא היא [ח] פסול ודחי' ההיא ר' יהודה שאמר משום ר' טרפון היא דתנן ר' יהודה אומר משום ר' טרפון אין אחד מהן נזיר שלא נתנה נזירות אלא להפלאה. ומסקי לה לשמעתא הכי אלמא כיון דמספקא ליה אי נזיר הוא (והוא) [ואי] לאו נזיר הוא לא משעבד נפשיה הכא נמי כיון דלא ידע אי קני אי לא קני לא גמר ומקני וזו סברא דר' טרפון היא ושנה ר' יהודה דבריו בבריי' בלשון חכמים ובריתא כולה ר' יהודה. והמלוה ברבית פסול לעדות תרגמה רבא מלוה הבאה לו ברבית ואפי' לוה עובר עליה ופסול לעדות: בר ביניתוס אסהידו עליה חד אמר קמאי דידי

ח) [כאן חסר בדברי רבינו וכל"ל שלא היא ס"ז כשר ותני עלה בברייתא ותכ"ל בין שאין לו אומנות אלא היא ובין שיש לו אומנות אלא היא כרי זה פסול - מעירובין פ"ב:]

אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים מרא מ"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דתקדמיה יונך ליין:

מעיקרא סבור דמי קיהיב. ומ"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד

וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל ומ"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה:) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשמע כך אבל הס טועים דלא תחמוד הוו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חושדין אם יתפייסו פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' בהמה דקה אסור לגדל אפי' בארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בארץ ולא גזרו בה חכמים משום דלגרוך לחריסה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה ומ"ת והא מתניתין היא במרובה (כ"ק דף עט: ושם) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מהתיא הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיוון יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פי"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהמזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הס עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלקולם:

משרבו

דקא שקלי פסלינהו רבנן החמסנין מעיקרא סבור דמי קא יהיב אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן תנא עוד הוסיפו עליהן [ל]הרועים [מ]הגבאין [נ]והמוכסין רועים מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא מכווני ושדו לכתחילה גזרו בהו רבנן: הגבאין והמוכסין: מעיקרא סבור מאי דקיץ להו קא שקלי כיון דחזו דקא [ס]שקלי יתירא פסלינהו אמר רבא [ע]רועה שאמרו אחד רועה בהמה דקה [פ]ואחד רועה בהמה גסה ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רועה בהמה דקה בא"י פסולין בחוצה לארץ כשרין רועה בהמה גסה אפילו בא"י כשרין ההוא [צ]במגדלים איתמר ה"ג מסתברא מדקתני [ק]נאמנין עלי שלשה רועי בקר מאי לאו לעדות לא לדינא דיקא נמי דקתני שלשה רועי בקר ואי לעדות שלשה למה לי ואלא מאי לדינא מאי איריא שלשה רועי בקר [ר]כל בי תלתא דלא גמרי דינא נמי הכי קאמר אפילו הני דלא שכיחי ביישוב א"ר יהודה [ש]סתם [ת]רועה פסול [א]סתם גבאי כשר [ב]אבוה דר' זירא עבד גביותא תליסר שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן א"ל [ג]לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי אינשי דמתא אמר ריש נהרא אתא למתא והאידנא נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא

ומיגנזו

בחוץ נאפר של ישוב אפי' בהמה גסה פסול שנכנסת בשדה של אחרים: ס"נ מסתברא. דרועה בהמה גסה פסול: נאמנין עלי שלשה רועי בקר. מכלל דאי לא קבלינהו עליה לא מהימני: לא לדינא. דלדינא מודינא דפסולין משום דלא גמירי דינא: דלא שכיחי ביישוב. ולא ראו ולא שמעו עסקי דין בין אדם לחבירו אי קבלינהו עליה לא מצי למיהדר: סתם רועה. דאכתי לא חזינן דעיילו בהמותיו בשדות אחרות: סתם גבאי כשר. עד דשמעינן ביה דשקיל יתירתא: כי הוה חזי. אתנה דר' זירא: רבנן. מיושבי העיר: אמר לך עמי בא בחדריך. דלא נחזינא[מ] כך ריש נהרא שהוא שר העיר ורואה שרבים יושבי העיר ושואל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם הסם ומדחה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי לגבות: נכים אבא לפום ברא. ישמוט את האב לפני הבן. כלומר יגבה מהן ממון: [נ]מיגנזו. מתחבאין:

מוספין

מאתים זוז מפירות שביעית והרי הן במחנה לעניים. תנא הוסיפו בהן הגזלנין מציאת חרש וקטן אע"פ שהן מפני דרכי שלום כיון דסוף סוף ממונא שקלי מינייהו פסלינהו רבנן אבל גזלן גמור מדאורייתא הוא פסול. והחמסנין נמי אע"ג דיהבי דמי כיון דחזו רבנן דחטפי ושקלי מינייהו בעל כרחן פסלינהו רבנן. והרועים כיון דחזו להו דשקלי מן הזרעים שבשדות בני אדם ושדו קמי בהמתייהו פסלינהו רבנן והני מילי רועה בהמה דדידהו אבל רועה בהמה דעלמא לא חזקה אין אדם חוטא ולא לו כך מפורש בתחלת שנים אוחזין בטלית והגבאין והמוכסין כיון דחזי להו דשקלי יתירא מאי דקיץ להו פסלינהו רבנן. אמר גאון זצ"ל הני מוכסין לאו משום דשקלי טפי ממאי דקיץ להו פסלינהו רבנן דאי הכי היינו

כא א מי' ס"ס מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ מ' לד סעיף יז:

כב ב מי' שם ס"י הל' ו סמג שם טוש"ע ח"מ מ' לד סעיף ל:

כג ג מי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף כט:

כד ד מי' שם ס"י הל' ד סמג שם טוש"ע שם סעיף עח:

כה ה מי' שם ס"י הלכה ז סמג שם טוש"ע שם סעיף לא:

כו ו ז מי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף לב:

כז ח מי' פ"ל מהל' מאכלות אסורות הל' ח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פ סעיף ג:

כח ט י כ ל מי' ס"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ מ' לד סעיף יג:

כט מ נ ס מי' שם טוש"ע שם סעיף יג יד:

ל ע מי' שם הלכה ד:

פ [טוש"ע ח"מ מ' נ סעי' לא]:

לא צ מי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יג:

לב ק מי' שם טוש"ע שם סעיף יד:

תורה אור השלם

1. לֵךְ עִמִּי בָא בְּחַדְרֶיךָ וּסְגֹר דַּלְתְּךָ בַּעֲדֶךָ חֲבִי כִמְעַט רֶגַע עַד יַעֲבֹר זָעַם: ישעיהו כו כ

רבינו חננאל

אודיף ברבית וחד אשהיד לדידי אוזפן ברבית פסליה רבא לבר ביניתוס. ואקשינן והא רבא הוא דאמר לווה ברבית פסול לעדות ואיך פסליה רבא לבר ביניתוס על פי עד אחד פסול רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד ושינן הני מילי במשהדי עליה שהדי דלווה ברבית אבל בהודאתו הוא כי לווה ברבית לא וזהו שאמר רבא לטעמיה דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וכבר פירשנוהו בפ"א. ההוא טבחא דנפיק טריפתא מתותיה ידיה פסליה רב נחמן ועבריה אזל רבי מזייה וטופריה סבר לאכשורה כלומר חזר בתשובה א"ל רבא דלמא איערומי מערים אין לו תקנה אלא עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה או שיוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב משלו אי עביד כי האי גוונא מכשירין אותו: **ומפריחי** יונים הכא תרגימו אי תקדמיה יונך ליוני פי' מתנין ביניהם כל מי שחקדים יונתי ליונת חבירו יטול מחבירו כך וכך ומפריחין אותן שניהן בבת אחת ומנקשין אחריהן והקודם נוטל בעליו מחבירו מה שהיה ביניהן ר' חמא בר הושעיא אמר ארא. פי' ארא קושרין חוט ארוך בצוף ומפריחין אותו בגג ומצפצפין ומתקבצין סביבותיו עופות של בני אדם מן שובכין אחרים וכיון שמתקבצין פושט רשת נוטלן וזהו שבשא מ). והכא תרגימו אמר כי האי גוונא לאו גזלן הוא מפני דרכי שלום הוא ומאן דאמר אם תקדמיה יונך ליון היינו משחק בקוביא אין הכי נמי מיהו משחק בקוביא הוא תולה בדעת עצמו וסבר קים ליה בנפשאי דאנא ידענא לשחק בקוביא טפי מיניה לפיכך לא גמר ומקני אבל תולה בדעת יונתו אימר גמר ומקני כדון ומחבינן על מאן דאמר ארא מהא דתניא מפריחי יונים אלו שממרין את היונים ולא יונים בלבד אמרו אלא בהמה חיה ועוף בשלמא למאן דאמר אם תקדמיה יונך ליון היינו דמשכחת לה אפילו בהמה. אלא למאן דאמר ארא בהמה בת ארא היא ושנינן אין בשור הבר כלומר כי הוא גרעה במדברות וכשיגעה מתקבצין אצלו וכמאן דאמר

מ) עי' ערוך ערך מ' מ"ש בסס רב אמי גאון

מסורת הש"ס

מ) [תוספ' פ"ה ע"ש], נ) נ"ל לנכרים, ג) [פי' מלשון מורה כלומר מלמדין אותו לפרוח להקדים ליונים אחרים. עי' ערוך ערך מר ד], ד) [מולין פ. כלאים פ"ח מ"ו, ה) [קקלי יתירי ומשווי עניי בעתירי בל"ל. רש"ל, ו) [לעיל כד.], ז) ב"מ מ: [לקמן כו: ע"ש], ח) [עי' מו"ק כ:], ט) [נ"ל ומנקשן. רש"ל], י) [כדפרש". רש"ש], כ) [שמות כג], ל) בס"א: מלך האומות, מ) [נ' דל"ל ליחזין], נ) [שייך לעמ' הבא].

גליון הש"ם

גמ' ואחד רועה בהמה גסה. עי' לשב"ש ב"ב דף קכ"ח ע"ל ד"ה שלשה ועש"ג. אח"כ הלאו לי בס' שוטים לדוד הביא קושיא זו בשם הב"ד והוא כתב לתרץ דמתני' קודם שהוסיפו עליהם והרועים כשירים אבל רועי גמ' היו פסולים דהתנא בא"י קאי. ועע"ש אינו דהא בא"י פסולים דאסור לגדל משום יפוני של א"י והרשב"ם שם נקט דפסולים משום גזלנים וזה גסה ודקה שרי:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לאפי' במדבר וכו' אינא לפרושי דאפי' האי חזרה גמורה דאפי' בחנם כל"ל:

לעזי רש"י

מרלי"ש [מיריליי"ש]. אסימונים מצע.

מוסף רש"י

סתם רועה. אפילו לא הועד עליו אגזל, פסול. לעדות דקמייה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים (ב"מ ה:).

רבינו חננאל (המשך)

שור הבר מין בהמה הוא דתנן שור הבר מין בהמה הוא ר' יוסי אומר מין חיה: תניא משחק בקוביא שאמרו אלו המשחקין בפספסין. ולא פספסין בלבד אמרו אלא קליפי אגוזים או קליפי רמונים ואימתי חזרתן משישברו פספסיהן ויחזורו חזרה גמורה ואפילו בחנם נמי לא עבדי: **מלוי** ברבית אחד המלוה וא' הלוה ואימתי חזרתן משיקרעו שטרותיהן ויחזורו בהן חזרה גמורה דאפילו לנכרים נמי לא מוזפי ברבית. מפריחי יונים אלו שממרין היונים ולא יונים בלבד אמרו אלא אפילו בהמה וחיה ועוף ואימתי חזרתן משישברו פגמיהן ויחזורו בהן חזרה גמורה. דאפילו במדבר לא עבדי פי' פגמיהן הכלים שצדין בהן. סוחרי שביעית אלו שנושאין ונותנין בפירות שביעית ואימתי חזרתן משתגיע שביעית אחרת ויבדקו בחזרת ממון ולא בחזרת דברים. כיצד אם אמר אני פלוני כנסתי מאתים זוז מפירות שביעית והרי הן במחנה לעניים. תנא הוסיפו בהן הגזלנין מציאת חרש וקטן אע"פ שהן מפני דרכי שלום כיון דסוף סוף ממונא שקלי מינייהו פסלינהו רבנן אבל גזלן גמור מדאורייתא הוא פסול. והחמסנין נמי אע"ג דיהבי דמי כיון דחזו רבנן דחטפי ושקלי מינייהו בעל כרחן פסלינהו רבנן. והרועים כיון דחזו להו דשקלי מן הזרעים שבשדות בני אדם ושדו קמי בהמתייהו פסלינהו רבנן והני מילי רועה בהמה דדידהו אבל רועה בהמה דעלמא לא חזקה אין אדם חוטא ולא לו כך מפורש בתחלת שנים אוחזין בטלית והגבאין והמוכסין כיון דחזי להו דשקלי יתירא מאי דקיץ להו פסלינהו רבנן דאי הכי היינו

אי נמי מפני דרכי שלום. תימה למ"ד מפריחי יונים מרא מ"כ מעיקרא נמי פסולים מפני דרכי שלום וי"ל דהא דאמרי' מפני דרכי שלום קאי אלישנא דתקדמיה יונך ליון:

מעיקרא סבור דמי קיהיב. ומ"ת וליפסול מדאורייתא דקא עבר אלאו דלא תחמוד

וי"ל דלא תחמוד משמע דלא יהיב דמי וכי יהיב דמי ליכא לאו דחמוד כלל ומ"ת והא אמרינן בפ"ק דבבא מציעא (דף ה:) לא תחמוד בלא דמי משמע להו משמע לאינשי דווקא הוא דמשמע כך אבל הס טועים דלא תחמוד הוו אפי' בדיהיב דמי וי"ל דמשמע להו דקאמר ר"ל נמי דכן הוא האמת ועי"ל דהכא הכי קאמר דמי קא יהבי והיו מפייסים אותם עד שיאמרו רוצה אני אם אם כן לא עברי אלאו דלא תחמוד כיון דחזו דשקלי בעל כרחייהו ולא היו חושדין אם יתפייסו פסלינהו:

מגדלי איתמר. פי' בהמה דקה אסור לגדל אפי' בארץ ישראל דילמא אתי לרעותן בשדות ובהמה גסה מותר לגדל בארץ ולא גזרו בה חכמים משום דלגרוך לחריסה ואין יכולין לעמוד בהאי גזירה ומ"ת והא מתניתין היא במרובה (כ"ק דף עט: ושם) אין מגדלין בהמה דקה בארץ ישראל משמע דווקא דקה אבל גסה מגדלין וי"ל דאי מהתיא הוה אמינא ה"ה גסה ודקה דנקט לאשמועינן חידוש דסיפא דאפי' דקה אינו אסור אלא בארץ ישראל דווקא אבל לא בסוריא דכיוון יחיד לא הוי כיבוש קמ"ל:

סתם גבאי כשר. פי"ה והא דהוסיפו הגבאין והמוכסין בדחזו דשקלי יתירתא וקא אתי לאשמועינן דאע"ג שהמזיר הגבאי והמוכס פסול דלא דמי לשאר גזלנים שהחזירו דכשרים דהאי לא ידע למאן נהדר ועוד כיון דעדיין הס עוסקין בגבאות ובמכס חשודים לחזור לקלקולם:

משרבו

דקא שקלי פסלינהו רבנן החמסנין מעיקרא סבור דמי קא יהיב אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא חטפי גזרו בהו רבנן תנא עוד הוסיפו עליהן [ל]הרועים [מ]הגבאין [נ]והמוכסין רועים מעיקרא סבור אקראי בעלמא הוא כיון דחזו דקא מכווני ושדו לכתחילה גזרו בהו רבנן: הגבאין והמוכסין: מעיקרא סבור מאי דקיץ להו קא שקלי כיון דחזו דקא [ס]שקלי יתירא פסלינהו אמר רבא [ע]רועה שאמרו אחד רועה בהמה דקה [פ]ואחד רועה בהמה גסה ומי אמר רבא הכי והאמר רבא רועה בהמה דקה בא"י פסולין בחוצה לארץ כשרין רועה בהמה גסה אפילו בא"י כשרין ההוא [צ]במגדלים איתמר ה"ג מסתברא מדקתני [ק]נאמנין עלי שלשה רועי בקר מאי לאו לעדות לא לדינא דיקא נמי דקתני שלשה רועי בקר ואי לעדות שלשה למה לי ואלא מאי לדינא מאי איריא שלשה רועי בקר [ר]כל בי תלתא דלא גמרי דינא נמי הכי קאמר אפילו הני דלא שכיחי ביישוב א"ר יהודה [ש]סתם [ת]רועה פסול [א]סתם גבאי כשר [ב]אבוה דר' זירא עבד גביותא תליסר שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן א"ל [ג]לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי אינשי דמתא אמר ריש נהרא אתא למתא והאידנא נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא

ומיגנזו

בחוץ נאפר של ישוב אפי' בהמה גסה פסול שנכנסת בשדה של אחרים: ס"נ מסתברא. דרועה בהמה גסה פסול: נאמנין עלי שלשה רועי בקר. מכלל דאי לא קבלינהו עליה לא מהימני: לא לדינא. דלדינא מודינא דפסולין משום דלא גמירי דינא: דלא שכיחי ביישוב. ולא ראו ולא שמעו עסקי דין בין אדם לחבירו אי קבלינהו עליה לא מצי למיהדר: סתם רועה. דאכתי לא חזינן דעיילו בהמותיו בשדות אחרות: סתם גבאי כשר. עד דשמעינן ביה דשקיל יתירתא: כי הוה חזי. אתנה דר' זירא: רבנן. מיושבי העיר: אמר לך עמי בא בחדריך. דלא נחזינא[מ] כך ריש נהרא שהוא שר העיר ורואה שרבים יושבי העיר ושואל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם הסם ומדחה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי לגבות: נכים אבא לפום ברא. ישמוט את האב לפני הבן. כלומר יגבה מהן ממון: [נ]מיגנזו. מתחבאין:

מוספין

מ) עי' ערוך ערך מ' מ"ש בסס רב אמי גאון

אוספין כשרין. דמלי למילליהו קודש זמן הביעור: **ואזלי עייס אספי לבו.** בשביל המעות והוו להו סוחרי שביעית ורממנא אמר לגלגלה [ויקרא כה] **ולא לסחורה** (ע"ז סב.). והכי משמע מתניתין בתחלה לגלו הספולין עכשיו משום סוחרי שביעית היו קורין אותן אוספי שביעית וכשרין משרבו האנסין חזרו לקרות את האוספין סוחרין ופסולין: **ארנונא.** מס שגובה המלך מן התבואות כך וכך קורין מן השדה לשנה: **פוקו וזרעו בשביעית.** שביעית בזמן הזה דרבנן דבטלה קדושת הארץ: **כריב.** חריש: **אמר להו.** ריש לקיש: **כהן ומחורש.** זה כהן הוא שחורש בשביעית דאמרי' לקמן נחשדו כהנים על השביעית: **אגיסטון.** שכיר וקרקע של נכרי הוא. מ"ג משום ארנונא שכרו בעל הבית לחרוש: **כפה.** זומר כרם: **עקל.** דדורת"א ולריכה לבית הכד לקשור את תפוח הזיתים כשעולרין אותן בקורה: **הלך יודע.** לבו יודע אם לעקל נתכוין או לעקלקלות: **לעקלקלות.** לעבור על דת: **תעלה.** דתרומה בטילה באחד ומאה והשביעית יאכל זר קודם זמן הביעור: **לפחות.** ממאה דהוא ליה מדומע ואסורה לזרים: **ימכרו לכהן.** הא שרייה לי' תרומה: **כדמי תרומה.** כלומר בזול דתרומה אין דמיה יקרים כמזון לפי שאינה ראויה אלא לכהנים. כלומר ימכרנה בעליהם לכהנים במה שיכול מזן מדמי התרומה שהוא חייב לתתם לכהן בחנם דמותר למכור שביעית ע"מ לאכול היא ודמיה קודם הביעור: **נחשדו כהנים.** להשהות שביעית אחר זמן הביעור דמורו בה היתירא משום דלישתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו והשביעית נמי קדושת הארץ היא: **אמרי.** ר' חייא בר זרוקי ור' שמעון עליה דריש לקיש: **ערודא הוא דין.** קנתרן הוא זה ומטריח בדבריו: **כי מעי הסס.** לעלייה שמעבירין בה שנה כדאמרינן בפ"ק (דף יח.): **הסחורין על השביעיות.** שנעשו סיגורין לרשעים: **שלשה רועי בקר.** בפרק כהן גדול (לעיל דף יח.): **קשר רשעים הוא.** והילך אין סומכין על מנין זה לעשות כדבריהם ואפילו אי הן עושין עבור כדין וכדת אין השנה מתעברת על ידיהן דבעינן (ב) ב"ד נימנין וזה אינו מנין: **דא עקא.** שאתה קורא אותן רשעים: **שבנא.** ממונה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה: **השלימו.** לעובדך: **ידרכון קשת כוננו חצם וגו'.** על שם שע"י המלך הוא מבקש להמית את אדוניו בלשון הרע הכתוב אם: **לא תאמרון קשר.** אל תחשוב בדעתך חזקיהו שיהא מנייו של שבנא מנין ליחשב רוב: **נקבני בית דוד.** שהיה מתגאה למרוד במלכות וליקבר במותו בקבורת המלכים: **לנוף יגיפך לנפה כדור.** סבב יסבבון חיילות כדור כשורה להגלותך אל ארץ רחבת ידים. סיפיה דקרא שמה תמות ושם מרכבות כבודך קלון בית אדניך: **כי הוה.** שבנא נפיק עם סיעתו לגמת מירושלים ולהשלים עם סנחריב: משרייתן

משרבו האנסין ומאי נינהו **ארנונא.** ולא"ת ומשום ארנונא התירו לחרוש ולזרוע דהוא איסורא מדאורייתא וא"ל דמיירי בשביעית בזמן הזה דרבנן מי נמי א"ל דפקוח נפש הוא ששואל להם המלך מס ואין להם מה יפרענו ומתיס בתפיסת המלך והכי איתמר בירושלמי משום חיי נפש: **לעבר** חשנה בעסיא. ולא"ת היאך היו מעברין בעסיא הא עסיא חוצה לארץ היא כדאמרינן פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נו. ושם) עסיא ואסקמיא וכו' וא"ל דלעבר ר"ל לחשוב והכי משמע מדקאמר כהן וחרש משמע בשביעית היתה ואין מעברין השנה בשביעית כדאמרי' (לעיל ד' יב.): **אגיסטון אני בתוכה.** פ"ה לשון ראשון שכיר אני בתוכה וקרקע של נכרי הוא ולא נהילא לאמרינן בגיטין (דף סב. ושם) אין עודרין עם הנכרי בשביעית ע"כ נראה כפירוש אחר שפיקא הקונטרס משום ארנונא: **לעקל בית הבד אני צריך.** דמ"מ מה בכך מ"מ הוה משביח הכרם דהכי אמרינן פרק כלל גדול (שבת דף עג: ושם) הזומר ונריך לעניים חייב שתים משום קוצר ומשום נוטע הכא נמי לחייב משום עבודת נוטע וא"ל דעביד ליה באותו ענין דולמי קשה ליה דליכא לחייבו משום נוטע[ב] כדאמרינן גבי שבת דשאני גבי שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה והא מתעבדא מחשבתו אבל גבי שביעית אין לאסור רק היכא דמשביח הקרקע אבל הכא קשיא ליה וכה"ג שרי כדאיתא פרק המוכר את הספינה (נ"ב דף פ:): **ימכרו לכהנים בדמי תרומה.** ולא"ת והא אסור לעשות סחורה בפירות שביעית כדאמרינן במסכת ע"ז (דף סב:) נאכלה ולא לסחורה וא"ל דסחורה היינו כשמוכרה בשוק כעין מנות דדמי לסחורה אבל פעם א' כעין אקראי בעלמא ליכא משום סחורה: **כדור אל ארץ רחבת ידים.** פ"ה כדור כשורה יסוכנוה מילות פ"א כגר שהוא גולה ל' דיהה כמו מדור בגאהלי רשע (תהלים פד) ל"א ככדור פלוט"ה בלע"ז כמו הכדור והאמוס (לקמן דף סח:) ואע"ג דלא כתיב ככדור מ"מ אשכחן כי האי לרשה דכתיב (קהלת יב) דברי חכמים כדרבונות ודרשינן (ירושלמי סנהדרין פ"י) ככדור של בנות שזורקין זו ליד חבירתה כך אדם מוסר דברי תורה לחבירו ולתלמידיו זה לזה ומתפקחין זה מזה ולא כתיב ככדרבונות[ו]: מחשבה

ומיגנזו כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן נבעי כי ניחא נפשיה א"ל שקולו תליסר מעי דציירי לי בסדינאי והדרו ליה לפלניא דשקלתינהו מיניה ולא איצטריכו לי: א"ר שמעון בתחילה היו קוראין אותן אוספי שביעית: מאי קאמר אמר רב יהודה ה"ק בתחילה היו אומרים אוספי שביעית בשרין סוחרין פסולין משרבו ממציאי מעות לעניים ואזלי עניים ואספי להו ומייתו חזרו לומר אחד זה ואחד זה פסולין קשו בה בני רחבה האי משרבו האנסים משרבו התגרין מיבעי ליה אלא בתחילה היו אומרים אחד זה ואחד זה פסולין משרבו האנסין ומאי נינהו ארנונא כדמכריז רבי יוחנן אפוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין סוחרין פסולין ר' חייא בר זרוקי ור"ש בן יהוצדק הוו קאזלי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש איטפיל בהדייהו אמר איזיל איחזי היכי עבדי עובדא חזייה לההוא גברא דקא כריב אמר להן כהן וחורש אמרו לו יכול לומר אגיסטון אני בתוכו תו חזייה לההוא גברא דהוה כסח בכרמי אמר להן כהן וזמר א"ל יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרו אגיסטון אני בתוכו אלא הא אמר ליה ברישא והדר אמר להו הך מאי שנא כהן משום [ג]דחשידי אשביעית [ד](דתנן) [ה]סאה תרומה שנפלה למאה סאין של שביעית תעלה פחות מיכן ירקבו והוינן בה אמאי ירקבו ימכרנו לכהן בדמי תרומה חוץ מדמי אותה סאה ואמר רב חייא משמיה דעולא זאת אומרת נחשדו כהנים אשביעית אמרו טרודא הוא דין כי ממטו להתם סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית כשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידי דהוה אשלשה רועי בקר [ו]ורבנן אחושבנייהו סמוך והדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה לההוא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין אמר רבי יוחנן דא עקא כי אתו לקמיה דרבי יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר ולא אמר ליה מר ולא מידי [ז]אמר להו ואי קרי לכו רועי צאן מאי אמינא ליה מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוותא כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כתב שבנא פתקא שדא בגירא שבנא וסיעתו השלימו חזקיה וסיעתו לא השלימו שנאמר [ח]כי הנה הרשעים ידרכון קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה אמר דילמא חס ושלום נטיה דעתיה דקוב"ה בתר רובא כיון דרובא מימסרי אינהו נמי מימסרי בא נביא ואמר לו [ח]לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר כלומר קשר רשעים הוא וקשר רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי בית דוד בא נביא ואמר לו [ח]מה לך פה ומי לך פה כי חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר רב [ז]טלטולא דגברא קשי מדאיתתא [ח]ועטך עטה אמר רבי יוסי ברבי חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא ועטך עטה וכתיב התם [ח]ועל שפם יעטה [ח]צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים וגו' תנא הוא ביקש קלון בית אדניו לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא גבריאל אחדיה לדשא באפי משרייתיה אמרו

בדמי תרומה חרץ מדמי אותה סאה ואמרינן זאת אומרת נחשדו הכהנים על השביעית כי מטו לאסיא סליקו לאיגרא שלפוה לדרגא מתותיה אמרו טרודא הוא דין. אתא ריש לקיש לקמיה דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית כשרין לעבר השנה. וא"ח חשבינהו כרועי בקר דעברי שתא אפומייהו לא הני קשר רשעים אינון. וקשר רשעים אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כלומר זו צרה: שבנא הוה דריש בתלת סרי רבבותא וחזקיה בחד סר והוה חזקיה מסתפי דלמא משגח קוב"ה בתר רובא. בא הנביא ואמר לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר העם הזה קשר ואת מוראו אל

מסורת הש"ס

ה) [נ"ל דמניא], ב) [תוספ' תרומות פ"ו], ג) לעיל יח:, ד) תמורות כח., ה) [קוקר. רש"ל], ו) [וע"ע תוס' סוכה ל. ד"ה לתרוג ותוס' מולין סד. ד"ה כדרבון].

תורה אור השלם

1. כִּי הִנֵּה הָרְשָׁעִים יִדְרְכוּן קָשֶׁת כּוֹנְנוּ חִצָּם עַל יֶתֶר לִירוֹת בְּמוֹ אֹפֶל לִישְׁרֵי לֵב: תהלים יא ב
2. לֹא תֹאמְרוּן קֶשֶׁר לְכֹל אֲשֶׁר יֹאמַר הָעָם הַזֶּה קֶשֶׁר וְאֶת מוֹרָאוֹ לֹא תִירָאוּ וְלֹא תַעֲרִיצוּ: ישעיהו ח יב
3. מָה לְּךָ פֹּה וּמִי לְךָ פֹּה כִּי חָצַבְתָּ לְךָ פֹּה קָבֶר חֹצְבֵי מָרוֹם קִבְרוֹ חֹקֵק בַּסֶּלַע מִשְׁכָּן לוֹ: ישעיהו כב טז
4. הִנֵּה יְיָ מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גֶּבֶר וְעָטֵךְ עָטֶה: ישעיהו כב יז
5. וְהָצְרוּעַ אֲשֶׁר בּוֹ הַנֶּגַע בְּגָדָיו יִהְיוּ פְרֻמִים וְרֹאשׁוֹ יִהְיֶה פָרוּעַ וְעַל שָׂפָם יַעְטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא: ויקרא יג מה
6. צָנוֹף יִצְנְפֵךְ צְנִיפָה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחְבַת יָדַיִם שָׁמָּה תָּמוּת וְשָׁמָּה מַרְכְּבוֹת כְּבוֹדֵךְ קְלוֹן בֵּית אֲדֹנֶיךָ: ישעיהו כב יח

גליון הש"ס

גמ' א"ל ואי קרי לכו רועה צאן. עיין ע"ז דף נט ע"א תוס' ד"ה דאמרי':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קצר וכו' דנעיגן כ"ד נאמנין וזה אינן נאמנין הס"ד:

לעזי רש"י

דדורת"א [ריידורט"א]. סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד.

מוסף רש"י

לעקל בית הבד. כמין קופה מסורגת כמגולה ואתרי סחיטת הזיתים נותן הגפת בתוכו עקל ומניח עליו קורה ומכניסו להוציא המשקה הנשאר (ע"ז עה.).

עין משפט נר מצוה

לג א מי' ר"א מהל' שמיטין הלכה יא:
לד ב ג מי' ר"ש ס"א הלכה יח:

רבינו חננאל

גבאין אלא בזמן שהמלכות מטילה מס כך וכך לגבותו מן היהודים מכל אחד ואחד לפי ממונו וכיון דחזי רבנן הני מוכסין שמעריכין העם נושאים פנים למקצתן ומקילין עליהן ומכבידין על מקצתן יותר מן הראוי נמצא גוזלין לפיכך פסלינהו רבנן: **אמר** רבא ורועה שאמרו חכמים כי הן פסולין בין רועה בהמה דקה בין רועה בהמה גסה מסחברא הכי כדרבא מדתנן נאמנין עלי ג' רועי בקר מכלל דאלו לא אמר נאמנין עלי רועה בהמה גסה נמי פסולין הן לעדות ודחינן לדינא הן פסולין אבל לא לעדות מדקתני ג' דאי לעדות ג' למה לי ואקשינן אלא מאי לדינא אמאי רועי בקר כל כי תלתא דלא גמירי דינא פסילי ושנינן אתא לאשמעינן אפי' הני דלא שכיחי ביישוב אי קבלינהו עליה אינו יכול לחזור בו אמר רב יהודה סתם רועה כו' כלומר אע"פ שלא ראוהו נוטל משדות אחרים ומשליך לפני בהמתו פסול. אבל סתם בגאי כשר עד שיראו אותו גובה יותר ממאי דחזי ליה: אבוה דר' דירא סתם גבאי הוה י"ג שנין כי הוה אתי ריש נהרא למתא הוה אמר לרבנן לך עמי בא בחדרך וגו' כי קא ניחא נפשיה אמר י"ג מעי דציירך לי בסדיני אהדרינהו לפלוני דשקלתינהו מיניה ולא אצטריכו לי: **אמר** ר"ש בתחלה היו קורין אותן את אוספי שביעית והיו אומרים אוספין כשרין סוחרין פסולין משרבו ממצי מעות לעניים ועניים אספי ומייתי להו בהני מעות אמרו אחד זה וא' זה פסולין משרבו האנסין ומאן נינהו עובדי כוכבים ותובעין ארנונא מיניהו התירו להן לאסוף ולפרוע להן כדר' יוסי דמכריז זרעו בשביעית משום ארנונא חזרו לומר אוספין כשרין זורעין פסולין. ר' חייא בר זרוקי ור' יהושע בן יהוצדק הוו אזלי לעבר שנה באסיא בשביעית פגע בהו ריש לקיש אזל בהדייהו חזיה לההוא גברא דכריב בשביעית אמר להו כהן וחורש. כלומר כמדומה אני שזה החורש בשביעית כהן הוא כי הכהנים הם חשודים על השביעית א"ל יכול לומר אגיסטון אני בתוכה כלומר יכול הוא שיאמר שדה זו שלו היא ואני אריס בתוכה חזו גברא אחרינא דהוה כסח א"ל כהן וזמר אמרו לו יכול לומר איני זומר שהיא עבודת האילן אלא זמורות לעקל בית הבד אני צריך לקשור לפיכך אני חותך אלו הזמורות ומרתנן סאה תרומה שנפלה למאה סאה שביעית תעלה פחות ממאה ירקבו ומפני מה אין מוכרין אותה לכהן